

Економіка

УДК 331.5:364:355.01-057.36

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19981732>

**Інструменти соціальної економіки для трудової реінтеграції
ветеранів та осіб з інвалідністю на ринку праці**

Сова Олена Юріївна,

кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник,
Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи
Національної академії наук України, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-6386-6432>

Скороход Ірина Петрівна,

кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки та
підприємництва, економіко-правовий факультет, Одеський національний
університет імені І. І. Мечникова, Одеса, Україна,
<https://orcid.org/0009-0009-7375-8211>

Мотрич Михайло Миколайович,

кандидат технічних наук, доцент, кафедра охорони праці та
біотехнічних систем у тваринництві, механіко-технологічний факультет,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ,
Україна, <https://orcid.org/0000-0002-2012-0427>

Прийнято: 14.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

*Анотація. Актуальність дослідження зумовлена загостренням
проблеми інтеграції вразливих груп населення України до ринку праці в умовах*

воєнних викликів, трансформації економічного середовища та структурних змін зайнятості. Зростання кількості ветеранів і осіб з інвалідністю, а також наявність бар'єрів економічного, фізичного, інституційного та психологічного характеру потребують формування нових підходів до забезпечення їхньої ефективної участі у трудових процесах. Особливого значення набуває застосування інструментів соціально орієнтованої економіки, які поєднують економічну доцільність із соціальною відповідальністю та сприяють сталому включенню зазначених категорій населення до економічної діяльності. **Метою дослідження** є обґрунтування інструментів соціальної економіки для інтеграції ветеранів і осіб з інвалідністю до ринку праці. **Методи.** У процесі дослідження використано методи узагальнення та систематизації, порівняльного аналізу та структурно-функціонального підходу для формування комплексної моделі механізмів інтеграції. Інформаційною базою стали офіційні статистичні дані, результати соціологічних опитувань, а також матеріали державних інституцій. **Результати.** Під час дослідження проаналізовано динаміку залучення вразливих груп до програм зайнятості та встановлено наявність розриву між потенційною готовністю роботодавців до найму та фактичним рівнем працевлаштування. Визначено ключові обмеження інтеграції, серед яких домінують економічні та фізичні чинники поряд з інституційними бар'єрами. Узагальнення потреб ветеранів засвідчило високий попит на перекваліфікацію, додаткову освіту та інституційний супровід. Проаналізовано інструменти державної політики зайнятості та виявлено позитивну динаміку кількісних показників їх реалізації, зокрема у частині розвитку грантових програм і стимулювання роботодавців, водночас встановлено фрагментарність чинних проєктів. **Висновки.** Отримані результати підтверджують необхідність формування гнучких і комплексних механізмів підтримки вразливих груп населення. Практичне значення роботи

полягає у можливості використання запропонованої моделі для вдосконалення державної політики зайнятості та підвищення ефективності інтеграційних процесів.

Ключові слова: *зайнятість вразливих груп населення, соціально орієнтована економіка, соціальний капітал, державна політика зайнятості, ринок праці, інклюзивний розвиток.*

Social economy instruments for the labor reintegration of veterans and persons with disabilities in the labor market

Olena Sova,

PhD in Economics, Associate Professor, Senior Research Fellow, Mykhailo Ptoukha Institute for Demography and Life Quality Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-6386-6432>

Iryna Skorokhod,

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Economics and Entrepreneurship, Faculty of Economics and Law, Odesa I. I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0009-7375-8211>

Mykhailo Motrych,

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Department of Occupational Safety and Biotechnical Systems in Livestock, Mechanical and Technological Faculty, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-2012-0427>

Abstract. The relevance of the study is driven by the growing challenges of

*integrating vulnerable population groups in Ukraine into the labor market under conditions of Russia's war against Ukraine, economic transformation, and structural changes in employment. The increasing number of veterans and persons with disabilities, along with the presence of economic, physical, institutional, and psychological barriers, necessitates the development of new approaches to ensure their effective participation in labor processes. In this context, the application of social economy instruments becomes particularly important, as they combine economic efficiency with social responsibility and contribute to the sustainable inclusion of these groups in economic activity. **The purpose** of the study is to substantiate social economy instruments for the integration of veterans and persons with disabilities into the labor market. **Methods.** The research employs methods of generalization and systematization, comparative analysis, and a structural-functional approach to develop a comprehensive model of integration mechanisms. The information base includes official statistical data, results of sociological surveys, and materials from public institutions. **Results.** The study analyzes the dynamics of the involvement of vulnerable groups in employment programs and identifies a gap between employers' potential willingness to hire and the actual level of employment. Key integration constraints are identified, with economic and physical factors prevailing alongside institutional barriers. The generalization of veterans' needs reveals a high demand for retraining, additional education, and institutional support. The study also examines state employment policy instruments and identifies a positive trend in the quantitative indicators of their implementation, particularly in the development of grant programs and employer incentives, while highlighting the fragmented nature of existing initiatives. **Conclusions.** The findings confirm the need to develop flexible and integrated support mechanisms for vulnerable groups. The practical significance lies in the possibility of applying the proposed model to improve state employment policy and enhance the effectiveness of integration processes.*

Keywords: *employment of vulnerable groups, socially oriented economy, social capital, state employment policy, labor market, inclusive development.*

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні трансформації, зумовлені воєнними подіями, суттєво вплинули на структуру ринку праці в Україні, спричинивши зростання кількості ветеранів та осіб з інвалідністю, які потребують ефективної інтеграції у трудову діяльність. Збільшення чисельності цих категорій населення супроводжується не лише підвищенням навантаження на систему соціального захисту, але й актуалізацією завдань щодо забезпечення їх економічної активності, професійної реалізації та соціальної адаптації [1]. У цих умовах трудова реінтеграція набуває стратегічного значення як інструмент відновлення людського капіталу та забезпечення інклюзивного розвитку економіки. Особливої ваги набуває розвиток соціальної економіки як інструменту поєднання економічної ефективності та соціальної спрямованості, що дає можливість формувати нові підходи до забезпечення зайнятості [2]. Інструменти соціальної економіки, зокрема підтримка самозайнятості, стимулювання роботодавців, розвиток соціального підприємництва та впровадження комплексних програм адаптації, створюють передумови для подолання існуючих бар'єрів і забезпечення стійкої інтеграції ветеранів та осіб з інвалідністю до ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняних і зарубіжних учених підтверджують багатовимірний характер проблеми трудової реінтеграції ветеранів та осіб з інвалідністю на ринку праці та необхідність комплексного підходу до її вирішення. Так, О. Левицька та О. Мульська встановлюють, що регіональна політика реінтеграції ветеранів залишається недостатньо узгодженою, що обумовлює потребу в розвитку інституційних та економічних інструментів підтримки зайнятості [3, с. 78]. Подібні висновки отримано у дослідженні І. Терюханової, де підкреслюється

фрагментарність державних заходів та відсутність системного підходу до працевлаштування ветеранів [4, с. 194]. Водночас Н. Сивак (N. Syvak) обґрунтовує необхідність формування комплексної державної політики реінтеграції як ключової умови соціально-економічної стабільності у післявоєнний період [5, с. 6]. Важливий внесок у розуміння структурних обмежень ринку праці зроблено у працях Ю. Ачар'я (Y. Acharya) та Д. Ян (D. Yang), які доводять наявність суттєвих негативних ефектів інвалідності на зайнятість та соціальну інтеграцію [6]. Аналогічно, М. Коллішон (M. Collischon) та ін. встановлюють стійке зниження рівня зайнятості та доходів після настання інвалідності, що підтверджує довгостроковий характер таких обмежень [7]. Дослідження Дж. Ляо (J. Liao) та ін. доповнює ці висновки, акцентуючи увагу на дискримінаційній складовій ринку праці, яка суттєво впливає на рівень оплати праці осіб з інвалідністю [8]. У контексті післявоєнного відновлення економіки України А. Новіков наголошує на необхідності розвитку інклюзивної інфраструктури та професійної реабілітації як передумови економічної самостійності вразливих груп [9]. При цьому С. Котенко та Е. Богдан підкреслюють ключову роль перекваліфікації як інструменту інтеграції ветеранів до ринку праці, акцентуючи на потребі її індивідуалізації та цифровізації [1]. Розширюючи цей підхід, Ю. Мельник та Д. Шалагінова обґрунтовують доцільність використання комплексних стратегій управління людським капіталом, що поєднують внутрішні та зовнішні фактори впливу [2].

Суттєву роль у забезпеченні ефективної реінтеграції відіграє розвиток людського капіталу та цифрових компетентностей. Зокрема, А. Ільїна доводить, що інвестиції у людський капітал та цифровізацію є ключовими чинниками підвищення конкурентоспроможності на ринку праці [10, с. 39]. У свою чергу, М. Дубов та О. Федотова підкреслюють значення цифрових технологій як інструменту підвищення ефективності функціонування

інституцій, що опосередковано впливає на розвиток ринку праці [11, с. 538]. Подібну позицію підтримують О. Лега та ін., які виявляють структурні дисбаланси цифрової трансформації та наголошують на необхідності розвитку людського капіталу [12]. Водночас С. Телюков та ін. акцентують, що інтеграція освітнього та наукового середовища у міжнародний простір сприяє підвищенню адаптивності людського капіталу до змін ринку праці [13, с. 157].

У міжнародному контексті Т. Х. Х. Фам (Т. Н. Н. Pham) та ін. також підкреслюють зростання ролі кар'єрного консультування як інструменту підготовки до ринку праці та забезпечення соціальної справедливості [14]. Доповнюючи цей підхід, Е. Ролнік-Садовська (E. Rollnik-Sadowska) та В. Грабінська (V. Grabińska) доводять, що впровадження інклюзивних практик управління персоналом сприяє підвищенню рівня зайнятості та ефективній інтеграції вразливих груп [15]. Таким чином, узагальнення результатів наукових досліджень свідчить про необхідність формування комплексної системи трудової реінтеграції, яка поєднує економічні, освітні, інституційні та соціальні інструменти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми та постановка завдання. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених проблемам зайнятості ветеранів та осіб з інвалідністю, низка аспектів цієї проблематики залишається недостатньо розробленими. Зокрема, у науковій літературі переважають дослідження, спрямовані на виявлення бар'єрів працевлаштування, оцінку впливу інвалідності на ринок праці або аналіз окремих інструментів державної політики, тоді як питання їх інтеграції у цілісну систему трудової реінтеграції розкрито фрагментарно. Відсутність комплексного підходу до поєднання економічних, освітніх, соціальних та інших інструментів обмежує ефективність існуючих механізмів підтримки.

Окремою проблемою залишається розрив між задекларованою готовністю роботодавців до найму вразливих груп та фактичним рівнем їх

працевлаштування, що свідчить про наявність прихованих інституційних і поведінкових обмежень. Важливим чинником подолання цього розриву є розвиток соціального капіталу, зокрема підвищення рівня довіри, розширення мережевої взаємодії та формування інклюзивних практик співпраці між роботодавцями, громадами і вразливими групами населення. Водночас недостатньо досліджено питання адаптації міжнародних практик до українських умов, зокрема у частині застосування інструментів соціальної економіки, розвитку самозайнятості та цифровізації процесів працевлаштування. Також потребує подальшого наукового обґрунтування формування багаторівневої моделі трудової реінтеграції, яка забезпечувала б узгодженість дій держави, бізнесу та громадського сектору.

Дане дослідження спрямоване на систематизацію існуючих підходів та розроблення комплексного механізму інтеграції вразливих груп до ринку праці з урахуванням сучасних соціально-економічних викликів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в обґрунтуванні інструментів соціальної економіки для забезпечення ефективної трудової реінтеграції ветеранів і осіб з інвалідністю на ринку праці та розробці відповідної стратегії.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати сучасний стан залучення вразливих груп населення до ринку праці та оцінити динаміку їхньої участі у програмах зайнятості.
2. Ідентифікувати обмеження та потреби ветеранів у процесі працевлаштування.
3. Узагальнити інструменти державної підтримки зайнятості ветеранів і осіб з інвалідністю та розробити комплексну модель механізмів трудової реінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трудова реінтеграція ветеранів та осіб з інвалідністю є складним процесом, що поєднує відновлення

професійної активності, соціальну адаптацію та формування економічних можливостей. В умовах воєнних викликів і трансформації ринку праці ця проблема виходить за межі традиційної політики зайнятості та потребує застосування інструментів соціальної економіки [9, с. 18].

Сучасний ринок праці характеризується поширенням гнучких форм зайнятості, дистанційної роботи та перекваліфікації, що одночасно розширює можливості працевлаштування та підвищує вимоги до цифрових компетентностей і адаптивності. У цих умовах ефективність реінтеграції залежить від здатності інституцій забезпечити комплексну підтримку відповідно до положень Закону України «Про зайнятість населення» [16], який визначає механізми державного регулювання ринку праці та активні програми зайнятості; Закону України «Про соціальні послуги» [17], що регламентує надання соціальної підтримки вразливим групам; Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» [18], який встановлює гарантії їх інтеграції у суспільство та трудову діяльність; Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [19], що визначає систему пільг і державної підтримки ветеранів; а також Постанови Кабінету Міністрів України № 893 від 22.08.2023 [20], яка передбачає компенсацію витрат роботодавцям за облаштування робочих місць для осіб з інвалідністю.

Державна політика зайнятості поступово трансформується від пасивних до активних інструментів, зокрема через перекваліфікацію, підтримку підприємництва та стимулювання роботодавців. Водночас рівень залучення ветеранів та осіб з інвалідністю залишається нерівномірним через наявність об'єктивних і інституційних обмежень [2]. З метою оцінювання цих процесів доцільним є аналіз динаміки участі вразливих груп у програмах служби зайнятості, узагальнення якого наведено на рис. 1.

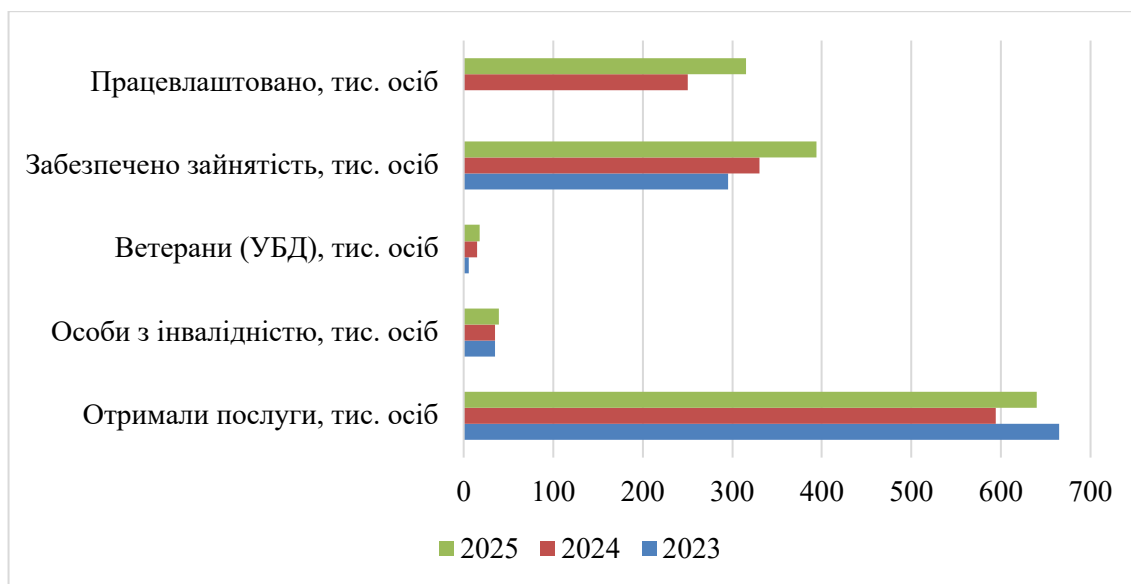

Рис. 1. Динаміка залучення вразливих груп населення до послуг Державної служби зайнятості України в 2023–2025 рр.

Джерело: побудовано за [21]

Аналіз свідчить про неоднорідну динаміку залучення вразливих груп до ринку праці. Після зниження кількості отримувачів послуг у 2024 р. (з 665 до 594 тис. осіб) у 2025 р. спостерігається відновлення до 640 тис. осіб. Найбільш динамічним є зростання кількості ветеранів – з 6 до 18 тис. осіб, що свідчить про підвищення їх економічної активності та посилення ролі державної підтримки. Участь осіб з інвалідністю залишається майже стабільною (35–39 тис. осіб), що вказує на наявність системних обмежень їх інтеграції. Позитивною є динаміка зайнятості: кількість осіб, забезпечених роботою, зросла з 295 до 394 тис., а працевлаштованих – до 315 тис. у 2025 р., що підтверджує результативність активної політики зайнятості.

Ефективність трудової реінтеграції визначається не лише доступом до послуг зайнятості, але й рівнем матеріального забезпечення, який формує мотивацію до праці та можливості професійної адаптації. У 2026 р. мінімальні виплати для осіб із цивільною інвалідністю становлять 2825–3340 грн (середні – 6077–9855 грн), тоді як для осіб з інвалідністю внаслідок війни – 10472–

18908 грн (середні – 12650–21200 грн), що свідчить про значну диференціацію доходів. Низький рівень матеріального забезпечення обмежує можливості навчання, перекваліфікації та мобільності, тоді як вищі виплати формують різну мотиваційну поведінку щодо зайнятості. Емпіричне підтвердження зазначених тенденцій отримано за результатами дослідження Українського ветеранського фонду в 2025 р., що надало змогу визначити основні обмеження працевлаштування ветеранів – рис. 2.

Рис. 2. Обмеження працевлаштування ветеранів
(за результатами опитування)

Джерело: побудовано за [22; 23]

Аналітичне узагальнення результатів опитування свідчить про те, що обмеження працевлаштування ветеранів формуються під впливом комплексу факторів, серед яких домінують економічні та фізичні складові. Найбільша частка респондентів вказує на низький рівень оплати праці як основне обмеження, що знижує мотивацію до працевлаштування та не компенсує витрати, пов'язані з відновленням працездатності та соціальною адаптацією. Практично співставним за значущістю є фактор стану здоров'я, який обмежує

можливості вибору професії, режиму роботи та рівня навантаження, формуючи об'єктивні бар'єри доступу до ринку праці. Значна частка ветеранів зазначає вплив психоемоційного стану, що проявляється у складнощах адаптації до цивільного середовища, зниженні рівня соціальної взаємодії та невпевненості у власних професійних можливостях. Це підкреслює необхідність інтеграції психологічної підтримки у процеси трудової реінтеграції [22].

Суттєвим є і вплив інституційних обмежень, зокрема дискримінаційних практик або упередженого ставлення роботодавців, що свідчить про наявність неформальних бар'єрів навіть за умов формальної доступності робочих місць. Спостерігаємо нерівномірний рівень розвитку соціального капіталу, зокрема нестачу професійних мереж, слабкість горизонтальних зв'язків, що додатково ускладнює інтеграцію вразливих груп на ринок праці. Освітні та професійні обмеження, хоча й мають нижчу частку, відображають проблему невідповідності наявних компетенцій вимогам сучасного ринку праці. Недостатній досвід у цивільних сферах діяльності та втрата професійних навичок унаслідок тривалого перебування поза ринком праці формують ризики довготривалого безробіття та потребують розвитку систем перекваліфікації та підвищення кваліфікації.

Таким чином, отримані результати підтверджують, що обмеження працевлаштування ветеранів мають багаторівневий характер і поєднують економічні, фізичні, психологічні та інституційні чинники, які взаємно підсилюють один одного. Це обумовлює необхідність переходу від фрагментарних заходів підтримки до комплексного підходу, орієнтованого на врахування реальних потреб ветеранів у процесі їхньої інтеграції до ринку праці. З огляду на це, доцільним є подальший аналіз потреб ветеранів у підтримці працевлаштування, що дає змогу конкретизувати напрями формування ефективних інструментів соціальної економіки – рис. 3.

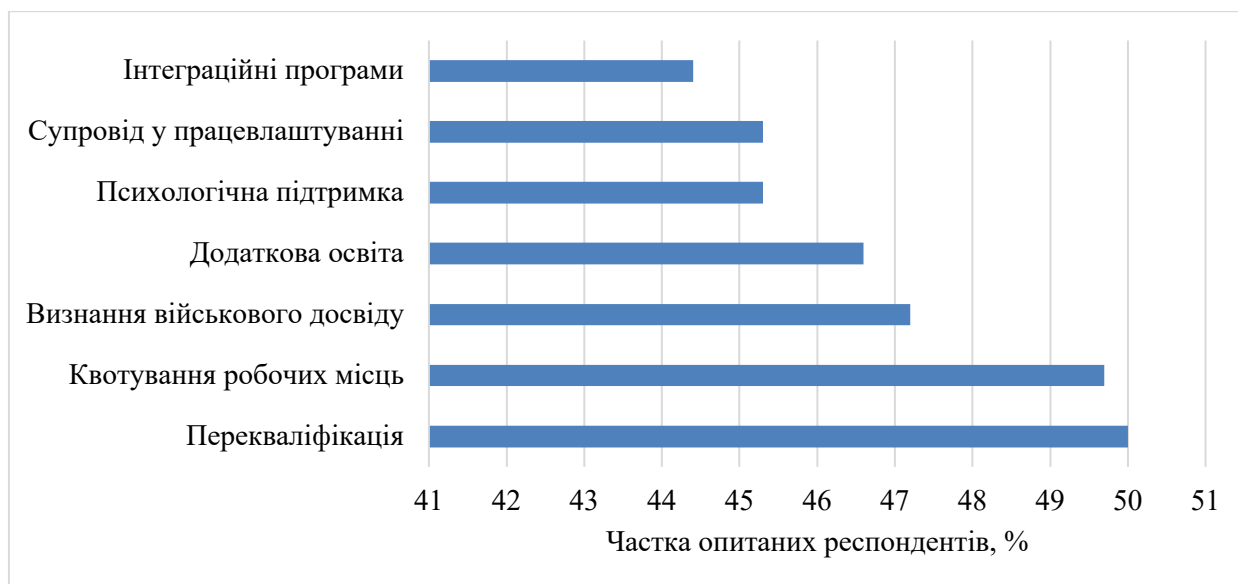

Рис. 3. Потреби ветеранів у підтримці працевлаштування
(за результатами опитування)

Джерело: побудовано за [22]

Опрацювання результатів дослідження дає можливість визначити ключові напрями формування ефективної політики трудової реінтеграції ветеранів, які безпосередньо відображають їхні реальні потреби у сфері зайнятості. Найбільш затребуваними є інструменти, пов'язані з освітою та перекваліфікацією, що свідчить про глибоку структурну проблему невідповідності наявних компетенцій вимогам сучасного ринку праці. Висока частка запиту на перекваліфікацію та додаткову освіту підтверджує необхідність формування гнучких освітніх траєкторій, орієнтованих на швидке опанування нових професій, з урахуванням попереднього досвіду та індивідуальних можливостей ветеранів [22].

Суттєвим є запит на інституційні механізми підтримки, зокрема квотування робочих місць та супровід у працевлаштуванні, що вказує на недостатній рівень самостійної інтеграції ветеранів до ринку праці без зовнішньої допомоги. Це свідчить про необхідність посилення ролі держави та посередницьких структур у забезпеченні доступу до зайнятості, а також

формування системи індивідуального супроводу, яка б враховувала специфіку кожного випадку [22]. Окремої уваги потребує висока значущість визнання військового досвіду як елементу професійної капіталізації, що дає можливості трансформувати набуті під час служби навички у цивільні компетенції та підвищити конкурентоспроможність ветеранів. Поряд із цим важливим є запит на психологічну підтримку та інтеграційні програми, що підкреслює соціально-психологічний вимір трудової реінтеграції та необхідність комплексного підходу до її забезпечення.

Таким чином, структура потреб ветеранів демонструє, що ефективна модель їх трудової реінтеграції має базуватися на поєднанні освітніх, інституційних та соціально-психологічних інструментів, які забезпечують не лише доступ до зайнятості, але й стійкість їхнього професійного розвитку. Це обумовлює доцільність переходу до аналізу інструментів соціальної економіки та державної політики зайнятості, спрямованих на задоволення зазначених потреб (табл. 1).

Таблиця 1

Інструменти державної підтримки зайнятості у 2023–2026 рр.

Інструмент підтримки	2023	2024	2025	2026
Професійне навчання, тис. осіб	33	41	25	–
Компенсації роботодавцям, тис. осіб	5	16	20	–
Мікрогранти (отримувачі), тис.	–	9,6	23	32
Створено робочих місць, тис.	–	20,6	42	56
Ветеранські гранти, осіб	–	226	1143	2700

Джерело: побудовано за [21]

З метою подолання виявлених обмежень держава впроваджує інструменти соціальної економіки, спрямовані на стимулювання зайнятості, розвиток підприємництва та підвищення конкурентоспроможності вразливих груп. Аналіз їхньої динаміки у 2023–2026 рр. свідчить про трансформацію політики зайнятості від переважно освітніх заходів до комплексної підтримки,

що поєднує навчання, фінансові стимули та створення робочих місць. Професійне навчання формує базові умови адаптації до ринку праці, однак його динаміка є нестабільною. Водночас зростання компенсацій роботодавцям підтверджує посилення стимулюючої ролі держави у залученні бізнесу до працевлаштування. Найбільш динамічним напрямом є грантові програми, що забезпечують розвиток самозайнятості та створення нових робочих місць, формуючи модель активної економічної участі ветеранів та підвищуючи рівень соціальної згуртованості через їхню інтеграцію в суспільне життя громад.

Тож державна політика поступово переходить до гнучких інклюзивних інструментів, однак їхня ефективність залежить від готовності роботодавців до найму вразливих груп. У зв'язку з цим доцільним є аналіз результатів опитування роботодавців, проведеного Державною службою зайнятості України – табл. 2.

Таблиця 2

Готовність роботодавців до найму осіб з вразливих груп у 2026 р.

Категорія	Частка роботодавців, %	Кількість підприємств, підприємств, од.	Аналітичний коментар
Особи з інвалідністю	88,0	17 648	Висока готовність за умов адаптації робочих місць
Ветерани	90,6	18 166	Позитивне сприйняття, але потреба у підтримці
ВПО	94,4	18 922	Найвищий рівень інтеграційної готовності
Особи віком 60+	66,3	13 290	Обмежена готовність через вікові стереотипи

Джерело: побудовано за [24]

Аналіз інформації з табл. 2 свідчить про формування загалом позитивного ставлення бізнесу до працевлаштування вразливих груп

населення, зокрема ветеранів та осіб з інвалідністю. Високі показники декларованої готовності до найму, що перевищують у більшості випадків 85 %, вказують на потенційно сприятливе середовище для їх трудової інтеграції. Особливо високий рівень відкритості спостерігається щодо внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що може бути зумовлено активною державною підтримкою цієї категорії та меншою кількістю специфічних обмежень у процесі працевлаштування.

Зіставлення цих даних із фактичними показниками зайнятості вказує на суттєвий розрив між декларованою готовністю роботодавців і реальною практикою працевлаштування. Це свідчить про наявність прихованих або непрямих обмежень, які не завжди фіксуються у формальних опитуваннях, але проявляються на етапі прийняття рішень щодо найму. До таких чинників можна віднести ризики додаткових витрат на адаптацію робочих місць, недостатню поінформованість роботодавців про механізми державної підтримки, а також відсутність ефективних інструментів супроводу працевлаштування в територіальних громадах України.

Регіональна структура попиту на працю зазнала суттєвих змін і характеризується поляризацією ринку праці: у південно-східних регіонах спостерігається дефіцит робочих місць, тоді як у західних – нестача робочої сили, що зумовлено закриттям підприємств на прифронтових і окупованих територіях, їх релокацією до безпечніших громад, а також скороченням трудових ресурсів унаслідок еміграції населення [25, с. 186].

Таким чином, формується структурний дисбаланс між попитом і фактичною реалізацією зайнятості вразливих груп, що обумовлює необхідність посилення інституційних механізмів, спрямованих на трансформацію потенційної готовності роботодавців у реальні практики найму. Це, у свою чергу, потребує інтеграції економічних стимулів, інформаційної підтримки та сервісних інструментів супроводу.

У цьому контексті доцільним є звернення до міжнародного досвіду, який демонструє ефективні підходи до подолання розриву між потенційною готовністю ринку праці та фактичною зайнятістю ветеранів. У Сполучених Штатах Америки застосовуються податкові стимули для роботодавців, зокрема програма Work Opportunity Tax Credit (WOTC), а також комплексні програми підтримки ветеранів з інвалідністю (VR&E), що поєднують реабілітацію, навчання та працевлаштування. У Канаді програма Helmets to Hardhats забезпечує інтеграцію ветеранів через професійне навчання та залучення до секторів із дефіцитом кадрів. У Великій Британії програма Career Transition Partnership (СТР) передбачає кар'єрний супровід, навчання та підтримку працевлаштування [26].

Міжнародна практика підтверджує ефективність інтегрованих моделей, що поєднують економічні стимули, освітні інструменти та інституційний супровід, що формує основу для розробки комплексної моделі трудової реінтеграції, адаптованої до національних умов – табл. 3.

Таблиця 3

Комплексна модель механізмів трудової реінтеграції
ветеранів та осіб з інвалідністю

Інструмент	Механізм реалізації	Суб'єкти реалізації	Очікуваний результат
Економічний механізм			
Гранти для бізнесу	Фінансування започаткування власної справи	Державні органи, донори	Самозайнятість, створення робочих місць
Податкові стимули	Зниження податкового навантаження	Державна податкова служба	Мотивація роботодавців до найму
Компенсації	Відшкодування витрат на оплату праці та адаптацію	Державна служба зайнятості (ДСЗ)	Зростання рівня зайнятості
Освітній механізм			

Інструмент	Механізм реалізації	Суб'єкти реалізації	Очікуваний результат
Перекваліфікація	Ваучери, професійні курси	ДСЗ, МОН, освітні установи	Підвищення конкурентоспроможності
Визнання військового досвіду	Трансформація навичок у цивільні компетенції	Державні органи, HR-сектор	Скорочення періоду безробіття
Соціальний механізм			
Психологічна підтримка	Реабілітаційні та адаптаційні програми	МОЗ, громадські організації	Соціальна адаптація до трудового середовища
Менторство	Індивідуальний супровід і наставництво	Бізнес, громадські організації	Утримання на робочому місці
Квотування	Встановлення нормативів зайнятості	ДСЗ	Розширення доступу до праці
Кар'єрні центри	Індивідуальний супровід працевлаштування	ДСЗ, HR-сектор	Підвищення ефективності зайнятості
Цифровий механізм			
Платформи працевлаштування	Онлайн-пошук та підбір вакансій	Приватні платформи, ДСЗ	Прискорення процесу працевлаштування
Аналітика ринку праці	Прогнозування попиту та пропозицій роботодавців	Державні служби, аналітичні центри	Формування ефективної політики зайнятості

Джерело: побудовано авторами

Практична реалізація моделі передбачає її впровадження як багаторівневої системи, що функціонує на основі координації дій держави, бізнесу та громадського сектору. На державному рівні ключову роль відіграє формування нормативно-правової бази, фінансування програм підтримки та створення стимулюючих механізмів для роботодавців. Регіональний рівень забезпечує адаптацію інструментів до локальних потреб через діяльність центрів зайнятості та реалізацію цільових програм, орієнтованих на специфіку

місцевих ринків праці. На рівні бізнесу відбувається безпосереднє створення інклюзивних робочих місць, впровадження практик адаптації праці та розвиток внутрішніх програм підтримки працівників. Водночас громадський сектор забезпечує соціальну та психологічну підтримку, менторство та розвиток соціального підприємництва, що доповнює державні інструменти та підвищує узгодженість їх застосування в громадах. Звичайно, треба розуміти відмінності між масштабом впливу держави на суспільство, на формування програм розвитку територій тощо та значно вужчим інструментарієм бізнес-структур у схемах партнерства [27, с. 422].

Отже, запропонована комплексна модель інструментів працевлаштування ветеранів і осіб з інвалідністю формує концептуальне підґрунтя для побудови системи трудової реінтеграції, яка поєднує економічні, соціальні та інституційні механізми впливу на рівень зайнятості, соціальну адаптацію та громадську активність вразливих груп населення.

Висновки. Проведений аналіз підтверджує наявність системної проблеми трудової реінтеграції ветеранів та осіб з інвалідністю, що проявляється у розриві між потенційною готовністю ринку праці та фактичним рівнем їх зайнятості. Встановлено, що ключовими обмеженнями виступають економічні, фізичні та інституційні чинники, які взаємопов'язані та підсилюють один одного. Важливу роль у їх подоланні відіграє зміцнення соціального капіталу, зокрема через розширення мережевих зв'язків, підвищення рівня довіри та посилення взаємодії між основними суб'єктами ринку праці.

Результати дослідження засвідчують наявність значного запиту на освітні, інституційні та соціально-психологічні інструменти підтримки, що формує основу для розробки ефективної політики зайнятості. Існуючі інструменти державної підтримки, зокрема професійне навчання, компенсації роботодавцям та грантові програми, характеризуються позитивною

динамікою кількісних показників їх реалізації, однак залишаються фрагментарними та недостатньо інтегрованими у цілісну систему трудової реінтеграції. Дослідження також показало, що навіть за високого рівня декларованої готовності роботодавців до найму вразливих груп зберігається розрив між попитом і фактичним працевлаштуванням, що свідчить про необхідність посилення інституційних механізмів реалізації політики зайнятості.

Запропонована сукупність механізмів трудової реінтеграції дозволяє систематизувати інструменти соціальної економіки за ключовими напрямками (економічний, освітній, соціальний, цифровий) та забезпечити їх узгоджене застосування на різних рівнях полісуб'єктного управління. Така стратегія дає змогу інтегрувати інструменти соціальної економіки у єдину систему трудової реінтеграції, що забезпечує підвищення рівня зайнятості, соціальної адаптації та економічної активності ветеранів і осіб з інвалідністю.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методичних підходів до оцінювання ефективності інструментів соціальної економіки та їхнього впливу на довгострокову зайнятість вразливих груп населення.

Список використаних джерел

1. Котенко С., Богдан Е. Інтеграція захисників у ринок праці України: проблеми та перспективи перекваліфікації ветеранів. *Економіка та суспільство*. 2025. № 78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-25>.
2. Мельник Ю., Шалагінова Д. Стратегічне управління відновленням кадрового потенціалу: виклики трудової міграції. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16989898>.
3. Левицька О. О., Мульська О. П. Інструменти регіональної політики реінтеграції ветеранів війни у соціально-трудові відносини. *НВ ЛНУ ветеринарної медицини та біотехнологій. Серія Економічні науки*. 2025. Т. 27.

№ 105. С. 77–83. DOI: <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e10512>.

4. Терюханова І. М. Роль працевлаштування ветеранів війни у їхній реінтеграції та відтворенні потенціалу солідаризації в Україні. *Вчені записки*. 2025. Вип. 40 № 3. С. 193–206. DOI: http://doi.org/10.33111/vz_kneu.40.25.03.17.116.122.

5. Syvak N. Evaluating policy alternatives for the economic reintegration of Ukrainian veterans. *Public Administration and Law Review*. 2024. Вип. 4, № 20. С. 4–19. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2024-4-4-19>.

6. Acharya Y., Yang D. The effect of disability on educational, labor market, and marital outcomes in a low-income context. *SSM - Population Health*. 2022. Vol. 19. Article 101155. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2022.101155>.

7. Collischon M., Hiesinger K., Pohlan L. Disability and labor market performance. *IZA Discussion Paper* № 16100. 2023. URL: <https://ssrn.com/abstract=4436701> (дата звернення: 16.03.2026).

8. Liao J., Gao M., Zhu X., Yang Y. Productivity difference or discrimination effect? Disability-related wage gap in China. *Asia Pacific Journal of Human Resources*. 2024. Vol. 62. Article e12400. DOI: <https://doi.org/10.1111/1744-7941.12400>.

9. Новіков А. Довгострокові соціальні наслідки та економічна доцільність урбаністичного розвитку для осіб з інвалідністю в післявоєнній Україні. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2025. Вип. 2, № 16. С. 16–25. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0202>.

10. Ільїна А. О. Інвестиції та інновації в системі електронного управління людським капіталом. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія Економіка*. 2023. Вип. 6, № 12. С. 37–53. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-6\(12\)-37-53](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-6(12)-37-53).

11. Дубов М. С., Федотова О. О. Електронні технології зберігання документів органів місцевого самоврядування України в умовах збройних

конфліктів. *Věda a perspektivy*. 2023. Вип. 11, № 30. С. 537–552. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-11\(30\)-537-552](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-11(30)-537-552).

12. Лега О., Прийдак Т., Яловега Л. Цифрова зрілість соціально-економічних систем на основі глобальних індексів розвитку та безпеки. *Економіка та суспільство*. 2026. № 83. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-12>.

13. Телюков С., Куценко В., Горбачов К., Кравченко С. Інтернаціоналізація вищих військових навчальних закладів та інтеграція наукових і науково-педагогічних працівників до світового наукового простору: проблеми та перспективи. *Збірник наукових праць Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки*. 2025. Вип. 2, № 24. С. 156–165. DOI: <https://doi.org/10.37701/dndivsovt.24.2025.17>.

14. Pham T. H. H., Le T. H. C., Do T. H. L., Lai P. L., Do T. T., Nguyen T. T. Science mapping research on career guidance in general schools: a bibliometric analysis from Scopus database, 1964–2022. *Cogent Education*. 2024. Vol. 11, № 1. DOI: <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2301877>.

15. Rollnik-Sadowska E., Grabińska V. Managing neurodiversity in workplaces: A review and future research agenda for sustainable human resource management. *Sustainability*. 2024. Vol. 16, № 15. Article 6594. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16156594>.

16. Про зайнятість населення. Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. *Верховна Рада України: вебсайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5067-17> (дата звернення: 16.03.2026).

17. Про соціальні послуги. Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. *Верховна Рада України: вебсайт*. 2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2671-19> (дата звернення: 16.03.2026).

18. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні.

Закон України від 21.03.1991 № 875-XII. *Верховна Рада України: вебсайт*. 2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/875-12> (дата звернення: 16.03.2026).

19. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. *Верховна Рада України: вебсайт*. 2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3551-12> (дата звернення: 16.03.2026).

20. Деякі питання надання компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць для осіб з інвалідністю. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2023 № 893. *Верховна Рада України: вебсайт*. 2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/893-2023-п> (дата звернення: 16.03.2026).

21. Статистика Державної служби зайнятості України. *Державна служба зайнятості: вебсайт*. 2026. <https://www.dcz.gov.ua/result> (дата звернення: 16.03.2026).

22. Працевлаштування ветеранів та ветеранок: бар'єри та адаптаційні можливості. *Український ветеранський фонд: вебсайт*. 2025. https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2025/06/Pratsevashtuvannia_veteraniv_ta_veteranok_bariery_ta_adaptatsiyeni.pdf (дата звернення: 16.03.2026).

23. Величко-Трифонюк Р. Битва за майбутнє: працевлаштування ветеранів як державний пріоритет. *RBC Ukraine: вебсайт*. 2024. <https://www.rbc.ua/rus/news/bitva-maybutne-pratsevashtuvannya-veteraniv-1711707582.html> (дата звернення: 16.03.2026).

24. Результати опитування роботодавців. *Державна служба зайнятості: вебсайт*. 2026. <https://www.dcz.gov.ua/stat/statsurvey> (дата звернення: 16.03.2026).

25. Diakonenko O., Sova O., Kotenko T. War-driven interregional transformations of the Ukrainian labor market. In: *Competitiveness and Innovation in the Knowledge Economy: Proceedings of the 28th International*

Scientific Conference (20–21.09.2024). Chişinău: ASEM, 2024. Vol. 1. P. 179–187.
DOI: <https://doi.org/10.53486/cike2024.18>.

26. Дослідження потреб осіб з інвалідністю у засобах до існування та доступу до ринку праці в умовах війни в Україні. *LegalSpace: вебсайт*. 2025. https://ls.org.ua/wp-content/uploads/2025/02/zvit_17.02_fin-1.pdf (дата звернення: 16.03.2026).

27. Сова О. Ю., Кузнєцов В. Д. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник суспільного прогресу та соціальної згуртованості громад. *Бізнес Інформ*. 2025. № 3. С. 420–426. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-3-420-428>.